

активність учнів та заохочуйте співробітництво у колективі вчителів між «корінними» вчителями та іммігрантами; сприяйте комунікації між школою та соціумом, в якому живуть учні; запроваджуйте уроки з міжкультурної освіти; розвивайте вміння та готовність вчителя до міжкультурної комунікації.

Література

1. UNESCO. Tolerance: the threshold of peace. A teaching / learning guide for education for peace, human rights and democracy. — Paris: UNRSCO, 1994. — 43 p.

ПРОБЛЕМИ ВІДБОРУ ТА СТРУКТУРУВАННЯ ЗМІСТУ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ ІСТОРІЇ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ

Ірина Мороз

*Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна*

Цивілізаційні зміни, що відбуваються в світі, висувають нові вимоги до розвитку освіти в цілому. Стрімкий розвиток високих технологій, шалений потік різноманітної інформації поставили на порядок денний професійну мобільність — людина протягом життя змушена підвищувати кваліфікацію, освоювати нові технології, професії, а часом, змінювати сферу зайнятості. Відповідно сучасна школа має орієнтуватися не лише на формування міцних системних знань випускників, а й на оволодіння ними технологіями дослідження, розвиток умінь орієнтуватися в різних сферах життя суспільства, науки, культури, формування умінь долати суспільні стереотипи, бути готовим до інтелектуальної інноваційної діяльності. Як показує практика, ефективне навчання можливе лише за умови, якщо учень у процесі навчальної діяльності і життєвої практики використовує знання, здобуті ним самостійно.

Відповідно й потребує змін зміст шкільних підручників історії. Насамперед він має бути цікавим для учня, а методичний апарат підручника має бути спрямований на вироблення у школяра навичок критичного опрацювання інформації, аналізу, порівняння, оціночних суджень, гене-

рування ідей, висування гіпотез, співробітництва. Одним з ефективних способів досягнення цієї мети є організація дослідницької діяльності учнів засобами шкільного підручника історії.

Ми виділяємо наступні чинники, які сприяють організації дослідницької діяльності учнів та мають бути враховані при відборі та структуруванні змісту шкільного підручника історії: 1) особистісно орієнтований, компетентнісний підхід до організації процесу навчання, відображення в ньому основних етапів навчального дослідження; 2) відповідність навчального навантаження та методики реалізації дослідницької діяльності віковим можливостям учнів; 3) проблемна подача навчального матеріалу; 4) максимальне насичення процесу навчання з історії творчими навчальними ситуаціями та формування в учнів внутрішніх стимулів до навчання, самоосвіти; 5) орієнтація навчального процесу на отримання певного освітнього результату учнями (повідомлення, доповідь, презентація, реферат, дослідницька робота тощо); 6) організація навчального процесу за принципом поступового ускладнення пізнавальної навчальної діяльності учнів з метою більшої самореалізації учнів у дослідженні історичних фактів; 7) поетапне, цілеспрямоване формування всіх компонентів дослідницької культури школяра з обов'язковим врахуванням їх вікових особливостей.

Вважаємо, що при відборі та структуруванні навчального матеріалу шкільного підручника історії слід орієнтуватися на пізнавальну самостійність та навчальну творчість учнів, навчання методам наукового мислення, варіювання завдань у відповідності зі здібностями, інтересами та особливостями учнів. Дослідницька діяльність учнів в процесі роботи із змістом шкільного підручника має ґрунтуватися на опрацюванні різноманітних джерел інформації (історичних джерел, наукової, публіцистичної, художньої літератури, карт, ілюстрацій, фотоджерел, музейних експонатів тощо), що дає учням змогу самостійно, а на початковому етапі з допомогою вчителя, розкрити сутність історичних подій, явищ, процесів, охарактеризувати діяльність історичних осіб, характеризувати та порівнювати суспільний устрій, релігійні погляди і культурні здобутки народів минулого, оцінювати внесок цивілізацій у світову культуру тощо.

Ключові слова: зміст шкільних підручників з історії, дослідницьке навчання.